

ЗВЕРНЕННЯ
Колегії Держатомрегулювання України до світової ядерної спільноти щодо
агресії рф проти України

Військове вторгнення російської федерації (рф) в Україну розпочалось з території республіки білорусь вночі 24 лютого 2022 року через зону відчуження – територію, що за рівнями радіоактивного забруднення досі залишається непридатною для життя людей, містить величезну кількість аварійних радіоактивних відходів і відпрацьованого ядерного палива, виконує бар'єрні функції на шляху поширення радіонуклідів у навколишнє середовище. Силовим захопленням Чорнобильської АЕС, утриманням військовими рф оперативного персоналу АЕС та інших цивільних осіб декілька тижнів, росія, крім військової агресії, вчинила акти ядерного тероризму, ігноруючи і порушуючи хартію ООН, міжнародні угоди з мирного використання ядерної енергії, стороною яких вона досі є, конвенції ООН та сім основних принципів ядерної безпеки та захищеності, що затверджені МАГАТЕ.

Зазнали обстрілів та подальшого захоплення військами рф:

- 24 лютого 2022 року – радіоактивно забруднена 30-км зона відчуження Чорнобильської АЕС, на якій розташована Чорнобильська АЕС, сховища відпрацьованого ядерного палива, підприємство з зберігання та захоронення радіоактивних відходів, та понад 700 об'єктів тимчасової локалізації радіоактивних матеріалів чорнобильського походження та поводження з ними;
- 26 лютого 2022 року – пункт зберігання (ПЗРВ) радіоактивних відходів Харківської міжобласної філії ДСП «Об'єднання «Радон»;
- 27 лютого 2022 року – пункт захоронення радіоактивних відходів київської філії «Об'єднання Радон»;
- 3 березня 2022 року - промисловий майданчик Запорізької АЕС, на якому розміщено 7 ядерних установок;

- починаючи з 24 лютого 2022 року – чисельні медичні заклади, цивільні промислові підприємства та науково-дослідні установи України, що використовували радіонуклідні джерела іонізуючого опромінення та радіоактивні матеріали або здійснювали поводження з ними;
- починаючи з 6 березня 2022 року систематичних обстрілів країною-агресором зазнає дослідницька ядерна установка «Джерело нейтронів, засноване на підкритичній збірці, що керується лінійним прискорювачем електронів», м. Харків (завантажено 37 ядерних паливних елементів);
- 9 березня 2022 року та у подальшому, здійснено повне знеструмлення промислового майданчика Чорнобильської АЕС, що не дозволяло відновити енергопостачання.

Перешкоджання військовими рф нормальній роботі та змінності персоналу створює умови порушення радіаційної безпеки, створюючи радіаційну загрозу.

Обстріли та захоплення військовими рф ядерних установок та інших об'єктів, на яких знаходяться радіоактивні матеріали та радіонуклідні джерела іонізуючого опромінення, грубо порушують усі існуючі норми міжнародного права, вимоги ядерної та радіаційної безпеки, унеможливають виконання Україною у повному обсязі зобов'язань за Конвенцією про ядерну безпеку, Об'єднаною конвенцією про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами, за Угодою між Україною та МАГАТЕ про застосування гарантій у зв'язку з Договором про нерозповсюдження ядерної зброї. Такі дії країни-агресора, рф, загрожують мирному населенню не тільки України, а й всього світу.

Російська федерація, здійснивши атаку та захоплення ядерних об'єктів на території України, порушує статтю 56 Протокол I та 15 Протокол II Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 8 червня 1977 року, у яких передбачено, що установки і споруди, що містять велику потенційну небезпеку, зокрема атомні електростанції, **не повинні ставати об'єктами нападу**, якщо такий напад може викликати звільнення небезпечних сил і наступні тяжкі втрати серед цивільного населення.

Російська федерація порушує умови, погоджені резолюцією Генеральної конференції МАГАТЕ щодо заборони військових атак на мирну ядерну інфраструктуру. А саме, у прийнятих МАГАТЕ резолюціях будь-який збройний напад і загроза ядерним об'єктам, призначеним для мирних цілей визначається, як **порушенням принципів Статуту Організації Об'єднаних Націй, міжнародного права та Статуту МАГАТЕ (GC(XXIX)/RES/444)**. Крім того, у резолюціях визначається, що збройний напад на ядерну установку **може призвести до радіоактивних викидів** із тяжкими наслідками всередині та поза межами держави, яка зазнала нападу (GC(XXXI)/RES/475). Додатково, резолюціями визначається, що збройний напад або загроза збройного нападу на ядерний об'єкт, який експлуатується або будується, **створює ситуацію, в якій Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй повинна негайно діяти** відповідно до положень Статуту Організації Об'єднаних Націй (GC(XXXIV)/RES/533).

Російська федерація, порушує також норму 42 Міжнародного гуманітарного права, яка визначає, що у разі, якщо відбувається напад на установки та споруди, що містять небезпечні речовини, зокрема атомні електростанції, а також на інші споруди, слід виявляти особливу турботу, щоб уникнути вивільнення небезпечних речовин та наступних тяжких втрат серед цивільного населення. Сторони, які перебувають у конфлікті, завжди повинні відрізняти цивільні та військові об'єкти. Напади можуть бути лише проти військових об'єктів. Напади не можуть бути спрямовані проти цивільних об'єктів. Українські АЕС, медичні заклади, цивільні промислові підприємства та науково-дослідні установи України, що використовували радіонуклідні джерела іонізуючого опромінення та радіоактивні матеріали або здійснювали поводження з ними, не є військовими об'єктами.

Вважаємо, що обстріли і захоплення українських АЕС й інших об'єктів, на яких знаходяться радіоактивні матеріали та радіонуклідні джерела іонізуючого опромінення є військовими злочинами в розумінні Римського статуту Міжнародного кримінального суду, а саме злочину, передбаченого абзацом iv) підпункту b) пункту 2 статті 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду, оскільки такий напад міг призвести до глобальної та довготривалої шкоди

навколишньому природному середовищу, що явно неспівмірно з очікуваною воєнною перевагою.

Вважаємо, що країна-агресор, захопивши територію Чорнобильської АЕС, на якій здійснюється поводження з відпрацьованим ядерним паливом та пошкодивши інфраструктуру зони відчуження на якій здійснюється поводження з радіоактивними відходами, порушує пункти і) та ві) абзацу другого статті 4 Об'єднаної Конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим паливом та про безпеку поводження з радіоактивними відходами.

Відповідно до Статті 2 Конвенції про оперативне оповіщення про ядерну аварію, договірна сторона зобов'язана повідомляти МАГАТЕ про будь-яку аварію на установці, під їх юрисдикцією чи контролем, внаслідок яких відбувається або може відбутися викид радіоактивних речовин. Дії військових Російської Федерації на Чорнобильській АЕС та Запорізькій АЕС можуть призвести до ядерної аварії або радіаційної аварійної ситуації із транскордонними наслідками, викиду радіоактивних речовин у довкілля та тяжких радіаційних уражень мирного населення. Зі свого боку, Україна продовжує виконувати свої зобов'язання у рамках цієї Конвенції та повідомляє МАГАТЕ через систему USIE про усі події, через які відбувається або може відбутися викид радіоактивних речовин. Зі втратою регулюючого контролю за установками, руйнації інфраструктури, порушення роботи АСКРО та постійні обстріли унеможливають оперативне оповіщення, оцінку на місці подій, надання вчасної допомоги та ліквідації наслідків аварійних ситуацій.

Вважаємо, що російська федерація, здійснивши атаку та захоплення ядерних об'єктів на території України, провокує виникнення ядерної або радіаційної аварії. Відповідно до Статті 2 Конвенції про допомогу в разі ядерної аварії або радіаційної аварійної ситуації, яка передбачає, що у разі необхідності державі-учасниці допомоги у випадку ядерної аварії або радіаційної аварійної ситуації, незалежно від того, виникає або не виникає на її території, під її юрисдикцією або контролем, держава-учасниця може звернутися за такою допомогою до будь-якої іншої держави-учасниці, безпосередньо або через МАГАТЕ, та від МАГАТЕ або, у відповідних випадках, від інших міжнародних міждержавних організацій. Колегія Держатомрегулювання України звертається до

МАГАТЕ та її держав-членів щодо надання такої допомоги, зокрема – оцінки потенційних наслідків порушення рф норм міжнародного права щодо ядерної та радіаційної безпеки та надання технічної допомоги.

Російська федерація, здійснивши атаку та захоплення ядерних об'єктів на території України, порушила:

- статтю 2, підпункт 2b Міжнародної конвенції про боротьбу з актами ядерного тероризму - незаконно та умисно вимагати радіоактивний матеріал, пристрій чи ядерний об'єкт, удаючися при цьому до погрози за обставин, які вказують на реальність цієї погрози, чи до застосування сили;

- статтю 7, п. 1e Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок, вимоги Поправки до Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок умисно привела до здійснення дії, спрямованої проти ядерної установки, чи дії, яка є втручанням в експлуатацію ядерної установки. Російська федерація умисно здійснює дії, що спрямовані проти цивільних ядерних установок, зокрема - протиправні втручання в експлуатацію ядерних установок. Країні-агресору, рф, відомо, що такі дії можуть викликати смерті серед цивільного населення, спричинити серйозні травми особам з цивільного населення та заподіяти суттєву шкоду власності або навколишньому середовищу через радіаційне опромінення й викиди радіоактивних речовин.

Військові рф захопили та утримують заручниками цивільних працівників ЧАЕС та ЗАЕС, які виконують свої службові обов'язки з забезпечення радіаційного захисту та безпеки. Такі дії, відповідно до статті 1 та 2 Міжнародної конвенції про боротьбу із захопленням заручників, є **злочином захоплення заручників**.

Відповідно до Угоди між Україною та Міжнародним агентством з атомної енергії про застосування гарантій у зв'язку з Договором про нерозповсюдження ядерної зброї, МАГАТЕ застосовує гарантії таким чином, щоб мати можливість перевіряти дані системи обліку та контролю ядерного матеріалу України з метою впевнитися, що матеріал ніяким чином не переключався з мирного використання на виробництво ядерної зброї або інших ядерних вибухових пристроїв. З 24 лютого 2022 року склалися умови що викликають

сумнів можливість виконання цієї Угоди.

Враховуючи вищезазначене, констатуємо, що війну проти України і усього світу розв'язала ядерна держава і це може мати безпрецедентні наслідки. Ми спільно маємо говорити про те, що відбувається сьогодні, про те, що світ знову стоїть на порозі ядерної катастрофи. Атаки військ РФ на ядерні об'єкти України й інші об'єкти, на яких знаходяться радіоактивні матеріали та радіонуклідні джерела іонізуючого опромінення, завдають страшного удару по міжнародному режиму ядерної та фізичної безпеки та нерозповсюдження. Вважаємо необхідним визнати дії РФ, як акт ядерного тероризму та вжити необхідні заходи.

Колегія Держатомрегулювання України звертається до Організації Об'єднаних Націй (ООН), її Наукового комітету з дії атомної радіації (НКДАР ООН), Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ), Європейської спільноти з атомної енергії (ЄВРАТОМ), Західноєвропейської асоціації ядерних регуляторів (WENRA), Асоціації Голів європейських компетентних органів з радіаційного захисту (HERCA), Європейської групи регуляторів ядерної безпеки (ENSREG), Міжнародної комісії з радіологічного захисту (МКРЗ), інших міжнародних організацій, національних регулюючих органів, світової спільноти та закликає:

- визнати дії РФ актами ядерного тероризму, які підлягає негайному припиненню й осудженню;
- дати оцінку ядерним та радіологічним ризикам пов'язаним з актами ядерного тероризму РФ;
- вжити невідкладних, ефективних і рішучих заходів, щоб запобігти тяжким радіаційним ураженням мирного населення, та довгостроковому шкідливому впливу радіоактивного забруднення довкілля на нинішні та прийдешні покоління, зокрема, у рамках виконання відповідних положень Резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1 «Агресія проти України».

Колегія Держатомрегулювання України звертається до Організації Об'єднаних Націй (ООН), Генерального директора МАГАТЕ та керівних структур МАГАТЕ з закликом негайного запровадження заходів щодо:

- припинення військових атак на цивільні ядерні й інші об'єкти України, на яких знаходяться радіоактивні матеріали та радіонуклідні джерела іонізуючого опромінення;
- виведення військ Російської Федерації з території об'єктів ядерної енергетики в Україні;
- створення навколо АЕС та інших ядерних установок 30-кілометрової демілітаризованої зони;
- відновлення регулюючого контролю української сторони над всіма об'єктами ядерної енергетики на території України включно зі створенням належних умов для дотримання гарантій нерозповсюдження;
- терміново розглянути питання щодо виключення російської федерації та республіки білорусь (країни, що підтримує та сприяє військовій агресії) зі структур МАГАТЕ, та до прийняття рішення відсторонити представників цих країн включаючи тих, що є персоналом МАГАТЕ, від участі у прийнятті рішень, що стосуються діяльності на території України, підготовці та проведенні будь-яких місій МАГАТЕ стосовно України.

Колегія Держатомрегулювання України звертається Генерального директора МАГАТЕ з закликом негайно скликати Раду Безпеки Організації Об'єднаних Націй з метою вжиття невідкладних дій відповідно до положень Статуту Організації Об'єднаних Націй (IAEA GC(XXXIV)/RES/533).

Колегія Держатомрегулювання України